

ЮРИДИЧЕСКИЙ ВЕСТНИК

ЮРИДИЧНИЙ
ВІСНИК

LAW HERALD

3'2011

Виходить щоквартально

Засновано у листопаді 1993 року

Засновник:

Одеська національна юридична академія

Журнал зареєстровано в Комітеті у справах преси та інформації Одеської обласної державної адміністрації 12 листопада 1993 р. Свідоцтво: серія ОД № 189. Перереєстровано Міністерством у справах преси та інформації України 28 липня 1996 р. Свідоцтво: серія КВ № 2065 та Міністерством юстиції України 25 травня 2010 р. Свідоцтво: серія КВ № 16683-5255ПР

Президією Вищої атестаційної комісії України включено до наукових видань, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних досліджень (Постанови від 9 липня 1999 р. — № 1-05/7, від 14 квітня 2010 р. — № 1-05/3).

Індекс міжнародного центру реєстрації періодичних видань (Париж, Франція):
ISSN 1561-4999 (18 березня 1999.)

Передплатний індекс: 40318

Головний редактор

М. П. Орзіх

Редакційна колегія:

Ю. П. Аленін

В. М. Дрьомін

С. В. Ківалов

А. В. Луняченко

В. К. Мамутов

Ю. М. Оборотов

Б. А. Пережняк

(зам. голов. редактора)

П. М. Рабінович

В. О. Туляков

Є. О. Харитонов

Технічний редактор

С. С. Сон

Нормативно-правові акти, розміщені у журналі, є неофіційною інформацією.

Передрук матеріалів, надрукованих у журналі, можливий лише з посиланням на журнал

Рекомендовано вченою радою Одеської національної юридичної академії 14.07.2011 р., протокол № 6.

Адреса редакції:
Україна, 65009, Одеса-9
Піонерська, 2, каб. 406
Тел. / факс: (8-048) 719-88-15
Ел. пошта: constitutional.law@onu.edu.ua

Наукове видання

ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК 3'2011

Укр., рос., англ. мовами

Здано до набору 06.07.2011.
Підписано до друку 03.08.2011.
Формат 70 × 108/16.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 11,38.
Тираж 1000 прим. Зам. 137.

Друкарня видавництва «Юридична література»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №1374 від 28.05.2003 р.)
Одеса, вул. Піонерська, 2.
Тел. (8-048) 777-48-79

ОДЕСА • «Юридична література» • 2011

© НУ «Одеська юридична академія», 2011

ЗМІСТ

МЕТОДОЛОГІЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

І. Оборотов

Об'єктивний і суб'єктивний виміри
правового розвитку5

О. Осадча

Поняття та види суб'єктів
процесуальної відповідальності11

Указ Президента України

№ 590/201118

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ У ДІЇ

Ю. Волошин

Праксіологічна та аксіологічна
характеристика категорії
«конституціоналізація» у сучасному
конституційному праві19

Н. Батанова

Конституційно-правова
відповідальність як гарантія
забезпечення державного
суверенітету України25

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

С. Саханенко, С. Давтян

Региональная демократия:
от принципов к европейским
стандартам32

Н. Мішина

Оцінка взаємовідносин виконавчих
органів місцевого самоврядування
і органів самоорганізації населення
(на матеріалах м. Одеси)40

Ю. Бальцій

Конституційно-правові засади
локальної нормотворчості45

В. Юрескул

Громадські слухання у м. Одесі
як спосіб участі громадськості
у процесі прийняття рішень
з питань, що стосуються довкілля ..52

РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

П. Любченко

Конституційні основи
реформування місцевого
самоврядування в Україні59

С. Гоштинар

Ринок земель в Україні:
проблеми правового
регулювання65

ПРОБЛЕМИ ТА СУДЖЕННЯ

О. Подцерковний

Про необхідність відновлення
балансу у правовідносинах між
державою та бізнесом71

Н. Дрьоміна-Волок

Кримінально-правові аспекти
міжнародного
антидискримінаційного
права76

О. Світличний

Адміністративна відповідальність
юридичних осіб за порушення
земельного законодавства:
проблеми правового
регулювання81

О. Поліщук

Диспозитивність як властивість
методу правового регулювання
у сфері кримінального права86

ЗВ'ЯЗОК ЧАСІВ: СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

І. Філінюк

Розвиток військової юстиції
Російської імперії у другій половині
XIX — на початку XX ст.91

Т. Лисакова

Роль військових трибуналів
у розвитку інституту народних
засідателів Радянської України
у роки Великої Вітчизняної війни
(1941–1945 рр.)97

/ Дробуши І. В. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. — С. 68.

5 Мурашин О. Г. Правозастосовчі акти прямого народовладдя (теоретичний аспект) / О. Г. Мурашин // Право України. — 1999. — № 8. — С. 20.

6. Савченко Д. А., Шугрина Е. С., Горожанин В. А. Понятие и виды местного нормотворчества. Устав муниципального образования / Савченко Д. А., Шурина Е. С., Горожанин В. А. — Новосибирск, 1997. — С. 6.

7. Біленчук П. Д., Кравченко В. В., Підмогильний М. В. Місцеве самоврядування в Україні (муниципальне право). Навчальний посібник / Біленчук П. Д., Кравченко В. В., Підмогильний М. В. — К.: Атіка, 2000. — С. 51.

8. Charles S. Rhyne, Brice W. Rhyne, Edward D. Means Jr. Codification of Municipal Ordinances. Washington, DC. Report 3 147. — 1961.

9. Local Ordinances. The drafting, compilation, codification and revision of ordi-

nances. Seattle. Repon 15. — 1987. June. — P. 42.

10. Charles S. Rhyne, Brice W. Rhyne, Edward D. Means Jr. Codification of Municipal Ordinances. — P. 8.

11. Шугрина Е. С. Муниципальное право. — / Шугрина Е. С. — М., 1999. — С. 213.

12. Тарасюк В. Кодифікація законодавства про місцеве самоврядування: теоретичні питання / В. Тарасюк // Право України. — 2000. — № 11. — С. 74.

13. Кампо В. М. Сучасні концепції місцевого самоврядування / В. М. Кампо // На шляху до правової держави. — Львів, 1992. — С. 47.

14. Алексеев С. С. Общая теория права / Алексеев С. С. — М., 1981. — Т. 1. — С. 320.

15. Кравченко В. І. Деякі питання розвитку місцевого самоврядування в Україні в контексті адміністративної реформи / В. І. Кравченко // 36. наук. праць Академії державного управління. — К., 1999. — С. 278.

УДК 349.6:504.6:352

В. Юрескул,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ГРОМАДСЬКІ СЛУХАННЯ У МІСТІ ОДЕСІ ЯК СПОСІБ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ З ПИТАНЬ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОВКІЛЛЯ

Реформування суспільного життя в Україні тісно пов'язане із законодавчим втіленням демократичних правових інститутів, відомих сучасному міжнародному співтовариству. Принцип 10 Декларації Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку від 14 червня 1992 року [1] проголошує, що екологічні питання вирішуються найбільш ефективним способом за участю всіх зацікавлених громадян. Згідно із ст. 1 Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя

з питань, що стосуються довкілля від 25 червня 1998 року [2], з метою сприяння захисту права кожної людини нинішнього і майбутніх поколінь жити в навколишньому середовищі, сприятливому для її здоров'я та добробуту, громадськості гарантується право на участь в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року [3] серед основних принципів охорони довкілля проголошує принцип гласності і демокра-

тизму при прийнятті рішень, реалізація яких впливає на стан навколишнього природного середовища. Згідно з ч. 3 ст. 6 названого Закону, центральні та місцеві органи виконавчої влади, а також органи місцевого самоврядування під час розробки екологічних програм залучають громадськість до їх підготовки шляхом, зокрема, проведення публічних слухань. Відповідно до п. 6 ст. 9 цього Закону кожний громадянин України має право на участь в обговоренні та внесення пропозицій до проектів нормативно-правових актів, матеріалів щодо розміщення, будівництва і реконструкції об'єктів, які можуть негативно впливати на стан довкілля, внесення пропозицій до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, юридичних осіб, що беруть участь в прийнятті рішень з цих питань. Крім того, у ч. 2 ст. 11 Закон закріплює, що ради, спеціально уповноважені державні органи управління в галузі охорони навколишнього природного середовища зобов'язані враховувати пропозиції громадян щодо поліпшення стану навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, залучати їх до участі у вирішенні питань охорони довкілля та використання природних ресурсів.

Одним з основних інструментів безпосередньої демократії, що надає громадянам можливість впливати на рішення органів влади на місцевому рівні, є громадські слухання. Відповідно до ст. 13 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року [4] територіальна громада має право проводити громадські слухання — зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких члени територіальної громади можуть заслуговувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування. Порядок організації громадських слухань визначається статутом територіальної громади.

26 серпня 2010 року на офіційному сайті міста Одеси розміщено проект

Положення про громадські слухання у місті Одесі (далі — проект Положення) [5]. Запропонований проект Положення детально регламентує порядок ініціювання, підготовки та проведення громадських слухань, а також порядок врахування їх результатів органами та посадовими особами міського самоврядування, депутатами, керівниками підприємств, установ та організацій міста Одеси усіх форм власності, місцевими органами виконавчої влади Одеської області. Актуальність врегулювання порядку проведення громадських слухань не викликає сумнівів. Позитивним також є надання громадськості можливості ознайомлення з проектом Положення.

У разі прийняття проекту Положення, предметом обов'язкових громадських слухань мають стати, зокрема, звіти депутатів, посадових осіб та органів міського самоврядування; проекти Генерального плану міста та іншої містобудівної документації; проекти Стратегічного плану сталого розвитку міста; проекти міського бюджету та звіти про його виконання; проекти плану соціально-економічного та культурного розвитку міста; проекти нормативних актів і програм державних органів влади, органів місцевого самоврядування, пов'язані із будівництвом нових підприємств, установ та організацій у межах міста, або які загрожують суттєво погіршити екологічну ситуацію в місті, або потребують незалежної екологічної експертизи для з'ясування їх екологічної небезпеки тощо.

На ініціативні громадські слухання зможуть виноситися, зокрема, проекти нормативних актів щодо міських цільових та комплексних програм, хід їхнього виконання; питання земельних правовідносин; інформація про акти або дії господарюючих суб'єктів будь-якої форми власності у межах міста або за його межами, які вже привели або загрожують привести до погіршення екологічної ситуації в місті; матеріали соціально-правової, екологічної та іншої експертизи, у тому числі, громадської експертизи дій та актів органів та посадових осіб міського самоврядування, місцевих органів виконавчої

влади та їх посадових осіб, господарюючих суб'єктів у межах міста незалежно від форми власності, які завдають збитку економічним, соціальним і культурним правам і інтересам міської громади, інші питання міського життя.

Однак, поруч з багатьма позитивними моментами щодо регулювання проведення громадських слухань, що містить проект Положення, окремі його норми мають дискусійний характер. Зокрема, у преамбулі проекту Положення зазначається, що його розроблено на основі та у розвиток вимог ст. 13 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», інших законодавчих актів і є складовою Статуту територіальної громади міста Одеси. Однак, згідно з текстом названої статті, порядок організації громадських слухань визначається статутом територіальної громади. Якщо буквально трактувати цю норму, то порядок організації громадських слухань має визначатися безпосередньо у статуті територіальної громади, а не у положенні, що є додатком до нього. Цим шляхом пішли, зокрема, у таких містах, як Бердянськ [6], Нововолинськ [7], Луганськ [8], Херсон [9], Канев [10] тощо.

З іншого боку, якщо у статуті територіальної громади зазначається, що положення про громадські слухання є складовою статуту територіальної громади міста, то вимога ст. 13 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» не буде порушена. Варто зазначити, що в Україні цим шляхом пішли у таких містах, як Харків [11], Чернівці [12] тощо, де передбачається регулювання громадських слухань у положеннях, які є складовими статутів цих міст. Однак, проект Положення надано для ознайомлення, на жаль, за відсутності доступного на офіційному сайті міста проекту статуту територіальної громади міста Одеси.

Інший аспект цього питання зумовлений відсутністю визначення на законодавчому рівні поняття «статут територіальної громади» та його місця в ієрархічній структурі нормативно-правових актів в Україні. З метою регулювання правових відносин, пов'язаних з розробленням нормативно-правових

актів, їх прийняттям, набранням ними чинності, державною реєстрацією та обліком, визначення системи, видів, ієрархії нормативно-правових актів було створено проект Закону України «Про нормативно-правові акти» від 21 січня 2008 року № 1343-1 [13]. Хоча цей проект було відхилено 29 червня 2010 року, аналіз його положень є цікавим з наукової точки зору. Зокрема, у ньому пропонувалося наступне визначення: «статут, положення – акт, що визначає статус, обсяг повноважень органів виконавчої влади, інших органів державної влади і органів місцевого самоврядування».

Саме таке визначення поняття «статут» зазнало критики з боку Президента України, а також Головного юридичного управління Верховної Ради України, оскільки воно унеможливлювало застосування значної кількості законодавчих актів (Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, законів України «Про об'єднання громад», «Про політичні партії в Україні» тощо), в яких термін «статут» вживається у значенні установчого документа підприємства, установи, організації, в тому числі політичної партії [14]. При цьому зауважень щодо місця «статуту» та «положення» в ієрархії нормативно-правових актів не висловлювалось. Тобто більшість згодна, що ці акти мають однакову юридичну силу і не виникатиме ситуації, коли нормативно-правовий акт більшої юридичної сили буде складовою частиною нормативно-правового акту меншої юридичної сили.

Однак, проект Закону «Про нормативно-правові акти» наводив також визначення таких понять, як «правила» і «порядок». Правила пропонувалось розуміти як акт, що конкретизує норми права загального характеру з метою регулювання поведінки суб'єктів правовідносин у певних галузях законодавства і вирішує процедурні питання, а порядок – акт, що встановлює механізм реалізації прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, процедуру застосування нормативно-правового акта та умови провадження певної діяльності. Вбачається, що порядок організації громад-

ських слухань доцільніше було б конкретизувати «правилами» або «порядком проведення громадських слухань».

Дискусійною виглядає також необхідність настільки детального регламентування громадських слухань, враховуючи те, що пропозиції, які вносяться за їх результатами, підлягають обов'язковому розгляду органами місцевого самоврядування, однак, носять для органів та посадових осіб органів публічної влади, керівників підприємств, установ та організацій усіх форм власності рекомендаційний характер.

Також у проекті Положення міститься ряд визначень, доцільність яких у ньому викликає сумніви. Зокрема, визначення понять «територіальна громада міста Одеси (міська громада)», «міське самоврядування», «питання міського значення», «органи публічної влади», «посадова особа міського самоврядування» у разі необхідності їх формулювання більш виправданим було б викласти їх безпосередньо у статуті територіальної громади міста Одеси. При цьому у проекті Положення було б більш актуальним визначення поняття «громадські слухання». Крім того, запропоноване у п. 1.1 проекту Положення визначення поняття «територіальна громада міста Одеси» не узгоджується з положеннями Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», додаючи до них обов'язкові додаткові ознаки. Згідно з названням Законом, територіальна громада — це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр. При цьому, згідно з проектом Положення, територіальна громада міста Одеси (міська громада) — територіальний колектив міста, до складу якого входять члени територіальної громади-громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, біженці і вимушені переселенці, які зареєстровані у встановленому законом порядку і постійно проживають у місті, які самі або (до досягнення повноліття) батьки яких

мають власну або найману жилу площу у місті (за винятком готелів), володіють нерухомим майном, працюють або навчаються на території міста, сплачують місцеві податки і збори або в інший спосіб підтримують місто та його мешканців, а також шанують історію, культуру і традиції Одеси як особисту цінність. Зокрема, запропоновану обов'язкову ознаку щодо шанування історії, культури і традиції Одеси як особистої цінності буде вкрай важко доводити.

Відповідно до п. 1.5 проекту Положення, учасниками громадських слухань можуть бути усі дієздатні особи, яким виповнилося 14 років. Вбачається, що доцільним було б збільшити мінімальний вік учасників громадських слухань до 18 років. Як, наприклад, у місті Харкові. Крім того, згідно з проектом Положення, учасники громадських слухань, які мають право участі у місцевих виборах і проживають або працюють на території, у межах якої проводяться громадські слухання, беруть участь у цих слуханнях з правом ухвального голосу. Усі інші члени міської громади, запрошені до участі в означених громадських слуханнях, можуть брати в них участь з правом дорадчого голосу. Однак, проект Положення жодних норм щодо способу висловлення, а також щодо відображення чи врахування дорадчих голосів не містить.

Згідно з п. 1.9 проекту Положення, відповідно до масштабу території, у межах якої проводяться громадські слухання, і кола осіб, інтереси яких вони зачіпають, вони можуть бути трьох видів: загальноміськими (у межах території усього міста з питань, які зачіпають інтереси членів усієї міської громади або її окремих соціальних груп); районними (у межах території одного, двох або трьох районів міста з питань, які зачіпають інтереси жителів цих районів); локальними (у межах мікрорайону, кварталу, вулиці, групи житлових будинків та окремих багатоквартирних житлових будинків, гуртожитків з питань, які стосуються інтересів членів відповідних мікрорайонів). З цього приводу слід зазначити, по-перше, що у проекті Положення

вживається невизначене законодавством поняття «мікророміада». По-друге, важко собі уявити питання загальноміського рівня, яке зачіпало б інтереси лише окремих соціальних груп міської громади. По-третє, викликає сумніви доцільність виокремлення громадських слухань районного рівня, оскільки у місті лише чотири райони і багато одеситів мешкають, працюють або приїждять до родичів чи друзів відпочивати, до інших районів міста. У зв'язку з цим вкрай важко буде розмежувати питання районного і загальноміського рівня. За відсутності ясності щодо розмежування питань, які мають розглядатися на загальноміських громадських слуханнях, а які на громадських слуханнях районного рівня, стає можливим виникнення ситуації, коли, наприклад, мешканець Малиновського району міста Одеси, де пляжі відсутні, буде позбавлений можливості брати участь з правом вирішального голосу у громадських слуханнях, що проводитимуться стосовно пляжу «Лузанівка», на якому він відпочиває, що не виправдано звужить коло його прав.

Пункт 1.14 проекту Положення передбачає, що у разі, якщо офіційно і своєчасно запрошені особи не прибули на громадські слухання і не прислали своїх представників, слухання є правомочними без їхньої участі. В іншому разі громадські слухання переносяться на термін не менше семи днів, або за рішенням учасників з правом вирішального голосу розгляд оголошених питань відбувається у формі громадського обговорення. При цьому залишається незрозумілим, що є необхідним для того, щоб вважати особу «офіційно і своєчасно запрошеною». Також залишаються невизначеними особливості «громадського обговорення».

Не викликає розуміння норма п. 1.18 проекту Положення, згідно з якою виконавчі органи міської ради, у сфері компетенції яких проводяться громадські слухання, можуть розробляти додаткові методичні рекомендації щодо особливостей розгляду певних питань. Ці методичні рекомендації затверджуються міським головою після обговорення їх проекту на громадських слухан-

нях. Враховуючи те, що пропозиції, які вносяться за результатами громадських слухань, носять рекомендаційний характер, а також коло «певних питань» є необмеженим і що мається на увазі під «методичними рекомендаціями» не роз'яснюється, з наведеної норми випливає, що міський голова уповноважений самостійно приймати рішення про створення «методичних рекомендацій щодо особливостей розгляду певних питань», що суперечитиме вимогам чинного законодавства щодо громадських слухань.

Видається незрозумілим, чому саме термін призначення громадських слухань має бути не менше 10 і не більше 15 днів з моменту видання розпорядження про призначення громадських слухань. За такого підходу буде неможливим реалізувати п. 5.3 проекту Положення, згідно з яким громадські слухання призначаються, як правило, у неробочі дні (субота, неділя), якщо розпорядження про призначення громадських слухань було б видане, наприклад, 7 жовтня 2010 року. Відповідно до визначеного вище періоду, такі слухання мали б відбутися з понеділка по п'ятницю, а не у неробочі дні.

Відповідно до п.п. 8.5, 8.6 проекту Положення, за підсумками розгляду матеріалів громадських слухань готуються, зокрема, такі варіанти висновку щодо впровадження рекомендацій громадських слухань у життя: реалізувати пропозиції громадських слухань у повному обсязі; реалізувати пропозиції громадських слухань частково; визнати неможливим або недоцільним реалізацію пропозицій громадських слухань на рівні їх проведення та звернутись із цими пропозиціями до відповідних інстанцій для вжиття ними необхідних заходів. Вбачається за доцільне закріпити обов'язок профільної комісії, робочої групи, базового підрозділу райадміністрації, відповідальних за реалізацію підсумків громадських слухань, мотивувати своє рішення у випадку підготовки висновку про реалізацію пропозицій громадських слухань частково, неможливість або недоцільність реалізації пропозицій громадських слухань.

рая предоставляет гражданам возможность участвовать в процессе принятия решений по вопросам, касающимся окружающей среды. Правовое урегулирование их проведения способствует достижению соответствия национального законодательства требованиям современного международного сообщества. Целью статьи является анализ проекта Положения об общественных слушаниях в городе Одессе, предложения по его совершенствованию.

Public hearings are one of the main tools of direct democracy that allows citizens to participate in decision-making in environmental matters. Legal regulation of their conduct promotes the harmonization of national legislation with the requirements of today's international community. Analyze of the Regulation Project on Public Hearings in Odessa is covered in the article. The proposals for its improvement are suggested.

Література

1. Декларация Рио-де-Жанейро по окружающей среде и развитию от 14 июня 1992 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_455. — Назва з екрану.
2. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, від 25 червня 1998 року // Офіційний вісник України. — 2010. — № 33. — Ст. 1191.
3. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 41. — Ст. 546.
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради. — 1997. — № 24. — Ст. 170.
5. Проект Положення про громадські слухання у місті Одесі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.odessa.ua/ru/projects/29381>. — Назва з екрану.
6. Статут територіальної громади м. Бердянська від 27 лютого 2001 року [Елек-

тронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rada.berdyansk.net/vlada/statut.html>. — Назва з екрану.

7. Статут територіальної громади м. Нововолинськ від 20 грудня 2007 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.novovolynsk-rada.gov.ua/download/stat_ter-gr.htm. — Назва з екрану.

8. Статут територіальної громади м. Луганська від 5 вересня 2006 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://totalaction.org.ua/node/474>. — Назва з екрану.

9. Статут територіальної громади м. Херсона від 05 вересня 2003 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.hgi.org.ua/?ch=r1c1c1>. — Назва з екрану.

10. Статут територіальної громади м. Канева від 22 серпня 2001 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://rada.kaniv.net/statut.php>. — Назва з екрану.

11. Статут територіальної громади міста Харкова у редакції від 04 липня 2007 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.city.kharkov.ua/uk/article/view/id/49/>. — Назва з екрану.

12. Статут територіальної громади м. Чернівців від 26 грудня 2002 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bukovina.biz.ua/rub_detail.php?id=294. — Назва з екрану.

13. Проект Закону України «Про нормативно-правові акти» від 21 січня 2008 року № 1343-1. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=31416. — Назва з екрану.

14. Зауваження Головного юридичного управління Верховної Ради України до проекту Закону України «Про нормативно-правові акти» (реєстраційний № 1343-1) від 01 жовтня 2008 року. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=31416. — Назва з екрану.

15. Про затвердження Порядку проведення громадських слухань з питань використання ядерної енергії та радіаційної безпеки : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 1998 року № 1122 // Офіційний вісник України. — 1998. — № 29. — С. 57.